

12. L. Savanets (2017) Consumer rights in case of purchase of goods of inadequate quality according to the legislation of the European Union and Ukraine.]. УДК 341.96:340.137:347.4 Актуальні проблеми правознавства [UDC 341.96:340.137:347.4 Actual problems of jurisprudence]. Ternopil: TNEU 2017. № 1. P. 36-42. [in Ukrainian].

13. N. V. Ilkiv, M. S. Dolynska and others; in general ed. D. Yu. N. M. S. Dolynska (2020) Non-jurisdictional forms of protection of the rights and interests of business entities: monograph] Lviv: "Halyska Publishing Union" LLC, 2020. 174 p. Retrieved from <https://cutt.ly/GwpdFGSe> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 19.05.2023

УДК 343.9:343.35

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-255-259

Воронятніков Олександр Олександрович,

доктор юридичних наук

Начальник відділу проектування та впровадження систем управління інформаційних технологій Департаменту інформаційно-аналітичної підтримки

Національна поліція України

e-mail: voronyatnikov@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3761-698X>

Зінов'єв Нікіта Едуардович,

прокурор Оболонської окружної прокуратури м. Києва

<https://orcid.org/0009-0005-3210-3893>

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

У даній статті розкрито особливості публічно-правових відносин в сфері запобігання корупції.

Визначено, що публічно-правові відносини в сфері запобігання корупції – це урегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають між суб'єктами декларування, уповноваженими органами влади та органами місцевого самоврядування під час виконання ними функцій держави та місцевого самоврядування.

Особливості публічно-правових відносин в сфері корупції є: 1) нормативно-правовою основою виникнення даних відносин є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, які ратифікувала Україна та які урегульовують питання запобігання корупції та законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти в сфері запобігання корупції; 2) варто розрізняти два поняття «суб'єкти публічно-правових відносин в сфері корупції» та «учасники публічно-правових відносин в сфері корупції»; 3) об'єктом є суспільні відносини, що пов'язані з корупцією; 4) виникають у зв'язку з виникнення публічного інтересу; 5) предметом є надання публічних послуг; 6) має місце виникнення реального та потенційного конфлікту інтересів між суб'єктами публічно-правових відносин в сфері корупції; 7) з метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції утворюються уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції; 8) мають вольовий характер; 9) охороняються державою; 10) відрізняються індивідуалізованістю суб'єктів, суворою визначеністю їх взаємного поведіння, персоніфікацією прав і обов'язків; 11) можуть мати примусовий, обмежувальний, заохочувальний характер; 12) складаються із суб'єкта, об'єкта, змісту, юридичних фактів.

Наявність статусу учасника публічно-правових відносин в сфері запобігання корупції створює для останніх цілу низку адміністративно-правових обмежень, що створюють додаткові обов'язки та правила поведінки. Обмежувальний характер публічно-правових відносин в сфері запобігання корупції зменшує кількість підстав, за якими їх можна диференціювати. Це зумовлено передусім специфікою суб'єктів даних відносин, а також їх об'єктом.

Ключові слова: публічно-правові відносини, суб'єкти публічно-правових відносин, публічний інтерес, корупція, запобігання корупції, органи державної влади, суб'єкти декларування, обмеження.

Voronyatnikov O., Zinoviev N. PECULIARITIES OF PUBLIC-LEGAL RELATIONS IN THE FIELD OF CORRUPTION PREVENTION

This article reveals the peculiarities of public-legal relations in the field of corruption prevention.

It was determined that public-legal relations in the field of corruption prevention are social relations regulated by law, which arise between the subjects of declaration, authorized authorities and local self-government bodies during their performance of the functions of the state and local self-government.

Peculiarities of public-legal relations in the field of corruption are: 1) the normative-legal basis for the emergence of these relations is the Constitution of Ukraine, international legal acts ratified by Ukraine and which regulate the issue of corruption prevention, and legislative and sub-legal normative-legal acts in the field of corruption prevention ; 2) it is worth

distinguishing between the two concepts "subjects of public-legal relations in the field of corruption" and "participants of public-legal relations in the field of corruption"; 3) the object is social relations related to corruption; 4) arise in connection with the emergence of public interest; 5) the subject is the provision of public services; 6) there is a real and potential conflict of interests between subjects of public-law relations in the field of corruption; 7) for the purpose of organization and implementation of measures for the prevention and detection of corruption, authorized units (authorized persons) for the prevention and detection of corruption are formed; 8) have a volitional character; 9) are protected by the state; 10) are distinguished by individualization of subjects, strict determination of their mutual behavior, personification of rights and duties; 11) may have a coercive, restrictive, encouraging character; 12) consist of subject, object, content, legal facts.

Having the status of a participant in public-legal relations in the field of corruption prevention creates for the latter a whole series of administrative-legal restrictions that create additional obligations and rules of conduct. The restrictive nature of public-law relations in the field of corruption prevention reduces the number of grounds on which they can be differentiated. This is caused primarily by the specificity of the subjects of these relations, as well as their object.

Key words: public-legal relations, subjects of public-legal relations, public interest, corruption, prevention of corruption, state authorities, subjects of declaration, restrictions.

Постановка проблеми. Публічно-правові відносини урегульовані нормами адміністративного права. Особливим видом даних відносин є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами декларування та суб'єктами, які наділені публічно-владними повноваженнями в сфері запобігання корупції. Даний вид відносин є особливим з огляду на те, що суб'єкти декларування наділені повноваженнями здійснювати завдання і функції від імені держави та органів місцевого самоврядування, тобто мають особливий адміністративно-правовий статус.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання запобігання корупції було предметом дослідження І.Д. Пастуха, О. Г. Боднарчук, Т. Е. Василевська, В.Г. Чорної, Д. В. Гудков, І. В. Діденко, Т. С. Курило, С. В. Рівчаченко, О. В. Токар-Остапенко та інших.

Мета статті – розкрити особливості публічно-правових відносин в сфері запобігання корупції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сферою виникнення публічно-правових відносин запобігання корупції є відносини, що урегульовані нормами Конституції України, міжнародними нормативно-правовими актами, які ратифікувала Україна та які урегульовують питання запобігання корупції та законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти в сфері запобігання корупції.

В теорії адміністративного права науковці неоднозначно підходять до визначення адміністративно-правових відносин. Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук та О. В. Дьяченко зазначають, що адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права [1, с. 50].

В. К. Колпаков та О. В. Кузьменко визначають адміністративно-правові відносини як стійкі правові зв'язки між суб'єктами й об'єктами публічного (в основному – державного) управління, що виникають у результаті дії адміністративно-правових норм [2, с. 34].

Таким чином, адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини, що виникають в сфері публічного адміністрування в процесі реалізації суб'єктами публічно-владних повноважень. Публічно-правові відносини в сфері запобігання корупції – це урегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають між суб'єктами декларування, уповноваженими органами влади та органами місцевого самоврядування під час виконання ними функцій держави та місцевого самоврядування.

Теоретики права виділяють такі ознаки адміністративних правовідносин: 1) вони виникають, змінюються або припиняються тільки на основі правових норм, які безпосередньо їх породжують (викликають до життя), і реалізуються через них; між цими явищами існує причинно-наслідковий зв'язок: немає норми – немає і правовідносини; вони являють собою певну єдність; 2) суб'єкти правових відносин взаємопов'язані юридичними правами і обов'язками, які в правовій науці прийнято називати суб'єктивними. Цей зв'язок, власне, і є правовідношенням, в рамках якого праву однієї сторони кореспондує (відповідає) обов'язок іншої і навпаки. Їх можна назвати зустрічними. Учасники правовідносин виступають відносно один одного як уповноважені і правозобов'язані особи, інтереси одного можуть бути реалізовані лише за посередництвом іншого; 3) мають вольовий характер: по-перше, тому, що через норми права в них відбивається державна воля; по-друге, оскільки навіть за наявності юридичної норми правовідносини не можуть автоматично виникати і потім функціонувати без волевиявлення його учасників, принаймні одного з них, необхідний вольовий акт, який дає початок явищу; 4) вони охороняються державою; 5) відрізняються індивідуалізованістю суб'єктів, суворістю визначеністю їх взаємного поведіння, персоніфікацією прав і обов'язків; це не безособовий абстрактний зв'язок, а завжди конкретне відношення «когось» із «кимось» [3, с. 184–185].

На публічній сфері адміністративно-правових відносин акцентує увагу В. Г. Чорна, яка пропонує під адміністративно-правовими відносинами розуміти суспільні відносини, що виникають на основі норм адміністративного права між суб'єктами адміністративного права, де один суб'єкт наділений владно-управлінськими повноваженнями, а другий є підконтрольним, з метою впливу на поведінку підконтрольного суб'єкта в публічно-правовій сфері [4, с. 138].

Публічно-управлінських відносинах, які являють собою систему відносин, що характеризуються взаємодією, взаємсприйняттям або суперечностями (що можуть бути викликані диспропорціями розвитку складників публічної сфери) між суспільством як принципом та органами публічної влади як агентом, де

самоутворювальним фактором є суспільно визначені цілі розвитку суспільства [5, с. 95].

У публічно-правових відносинах можуть проявлятися інтереси держави, народу, національної меншини, територіальної громади, окремих осіб. Ці інтереси є неоднорідними і нерідко можуть суперечити один одному (інтереси держави – інтересам територіальної громади, інтереси територіальної громади – інтересам конкретної особи і т. д.). Інтерес, що є основою публічно-правових відносин, може бути визначений як прагнення забезпечити блага, які мають загальносуспільну вагу, тобто блага, що є важливими не для однієї окремої особи, а для значної кількості людей. Інтереси держави, що є різновидом публічного інтересу, проявляються, зокрема, в потребі гарантувати національну безпеку, суверенітет, територіальну цілісність тощо [6, с. 147].

І.Д. Пастух визначає адміністративно-правові відносини – це вид соціальних відносин, що виникає між суб'єктами адміністративного права з приводу реалізації останніми прав та обов'язків у публічній сфері та урегульовані нормами адміністративного права. Особливостями таких відносин, на нашу думку, є: суб'єктний склад – однією із сторін обов'язково є суб'єкт владних повноважень; сфера дії – публічно-правова; урегульовуються нормами адміністративного права.

Одним з видів адміністративно-правових відносин є публічно-правові відносини, що виникають у сфері запобігання корупції.

Особливості публічно-правових відносин в сфері корупції, на нашу думку, зумовлені наступними чинниками:

1) нормативно-правовою основою виникнення даних відносин є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, які ратифікувала Україна та які урегульовують питання запобігання корупції та законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти в сфері запобігання корупції;

2) варто розрізнити два поняття «суб'єкти публічно-правових відносин в сфері корупції» та «учасники публічно-правових відносин в сфері корупції». Перше поняття значно ширше – це носій адміністративних прав та обов'язків, який наділений відповідною адміністративною деліктоздатністю. Тоді як учасником публічно-правових відносин в сфері запобігання корупції пропонуємо розуміти спеціального суб'єкта адміністративного права на якого поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». В даному випадку, маємо на увазі, особливість адміністративно-правового статусу учасника: - уповноважений виконувати функції держави та функції органів місцевого самоврядування; - має право приймати владно-управлінські рішення; - є представником держави та органів місцевого самоврядування; - може бути притягнутий до адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення правопорушень пов'язаних з корупцією та корупційних правопорушень відповідно; - належать, в тому числі, особи, які не перебувають на державній службі, не працюють у державних підприємствах і організаціях, здійснюють приватну, у тому числі підприємницьку, діяльність, але вона пов'язана із наданням публічних послуг;

3) об'єктом є суспільні відносини, що пов'язані з корупцією;

4) виникають у зв'язку з виникнення публічного інтересу;

5) предметом є надання публічних послуг. Де суб'єктом надання є уповноважена посадова чи службова особа органів державної влади та органів місцевого самоврядування. В Листі Міністерства юстиції України від 18.12.2009 № 967-0-2-09-22 «Щодо надання роз'яснення термінів, які застосовуються у Законі України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення”» зазначається, що сферу публічних послуг становлять послуги, які надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, що перебувають в їх управлінні. Залежно від суб'єкта розрізняють державні та муніципальні послуги. *Державні послуги* надаються органами державної влади (переважно виконавчої) та державними підприємствами, установами, організаціями, а також органами місцевого самоврядування в порядку виконання делегованих державою повноважень за рахунок коштів державного бюджету. *Муніципальні послуги* надаються органами місцевого самоврядування, а також органами виконавчої влади та підприємствами, установами, організаціями в порядку виконання делегованих органами місцевого самоврядування повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету [7];

6) має місце виникнення реального та потенційного конфлікту інтересів між суб'єктами публічно-правових відносин в сфері корупції.

7) з метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) в: Офісі Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; апаратах Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конституційного Суду України, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; секретаріатах Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; апаратах та територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України (крім Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства); апараті Ради міністрів Автономної Республіки Крим, апаратах органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим; обласних, Київській та Севастопольській міських,

районних, районних у місті Києві державних адміністрацій; апаратах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських рад, Севастопольської міської ради, секретаріаті Київської міської ради; на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління державного органу (крім юридичних осіб, у яких відповідно до цього Закону затверджуються антикорупційні програми); у державних цільових фондах [8, ст.13-1].

Керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа) підзвітний і підконтрольний керівнику відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування. Керівник відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування забезпечує гарантії незалежності уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) від впливу чи втручання у його роботу [8].

Основними завданнями уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) є: 1) розроблення, організація та контроль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 2) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності відповідного органу, підготовки заходів щодо їх усунення, внесення керівнику такого органу відповідних пропозицій; 3) надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції; 4) здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулюванню, інформування керівника відповідного органу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання; 5) перевірка факту подання суб'єктами декларування декларацій та повідомлення Національного агентства про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій; 6) здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства; 7) забезпечення захисту працівників, які повідомили про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції», від застосування негативних заходів впливу з боку керівника або роботодавця відповідно до законодавства щодо захисту викривачів; 8) інформування керівника відповідного органу, Національного агентства або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції [8];

8) мають вольовий характер: по-перше, тому, що через норми права в них відбивається державна воля; по-друге, в силу того, що навіть за наявності юридичної норми правовідносини не можуть автоматично виникати і потім функціонувати без волевиявлення його учасників, принаймні одного з них. Необхідний вольовий акт, який дає початок явищу;

9) охороняються державою;

10) відрізняються індивідуалізованістю суб'єктів, суворістю визначеністю їх взаємного поведіння, персоніфікацією прав і обов'язків.

11) можуть мати примусовий, обмежувальний, заохочувальний характер;

12) складаються із суб'єкта, об'єкта, змісту, юридичних фактів.

Висновки. Узагальнюючи вище викладене можемо відзначити, що публічно-правові відносини в сфері запобігання корупції є специфічним видом адміністративних правовідносин, які мають притаманні лише їм характерні риси. Наявність статусу учасника даних відносин створює для останніх цілу низку адміністративно-правових обмежень, що створюють додаткові обов'язки та правила поведінки. Обмежувальний характер публічно-правових відносин в сфері запобігання корупції зменшує кількість підстав, за якими їх можна диференціювати. Це зумовлено передусім специфікою суб'єктів даних відносин, а також їх об'єктом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
2. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
3. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2003. 250 с.
4. Чорна В. Г. Обмеження в адміністративному праві: дис. на здобуття наук. ступ. докт. юр. наук зі спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків, ХНУВС, 2019. 517 с.
5. Образцова В. В. Теоретичні засади конфлікту інтересів у публічно-управлінських відносинах. Державне управління. 2017. № 2 (58). С. 93–96.
6. Банчук О. А. Підстави розмежування публічного та приватного права в Україні. Публічне право № 2. 2011. С. 143–151.
7. Щодо надання роз'яснення термінів, які застосовуються у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення»: Лист Міністерства юстиції України 18.12.2009 № 967-0-2-09-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v967-323-09#Text>
8. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відомості Верховної Ради, 2014. № 49. Ст.2056.

REFERENCES:

1. Bytiak, Yu. P. (2005). *Administratyvne pravo Ukrainy*. [Administrative law of Ukraine]. Pidruchnyk. 544. [in Ukrainian].

2. Kolpakov, V. K., & Kuzmenko, O. V. (2003). *Administrativne pravo Ukrainy*. [Administrative law of Ukraine.]. Pidruchnyk. 544. [in Ukrainian].
3. Malko, A. V. (2003). *Stimuly i ogranicheniya v prave*. [Incentives and restrictions in law]. 2-e izd., pererab. i dop. 250. [in Russian].
4. Chorna, V. H. (2019). *Obmezhenia v administrativnomu pravi*. [Restrictions in administrative law]. *Dys. na zdobuttia nauk. stup. dokt. yur. nauk zi spets. 12.00.07 «administrativne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo»*. 517. [in Ukrainian].
5. Obraztsova, V. V. (2017). *Teoretychni zasady konfliktu interesiv u publichno-upravlinskykh vidnosynakh*. [Theoretical foundations of the conflict of interests in public-management relations]. *Derzhavne upravlinnia*. № 2 (58). 93–96. [in Ukrainian].
6. Banchuk, O. A. (2011). *Pidstavy rozmezhuвання publichnoho ta pryvatnoho prava v Ukraini*. [Grounds for distinguishing between public and private law in Ukraine]. *Publichne pravo* № 2. 143–151. [in Ukrainian].
7. Shchodo nadannia roziasnennia terminiv, yaki zastosovuiutsia u Zakoni Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za koruptsiini pravoporushennia». (2009, December 18). [Regarding clarification of the terms used in the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Liability for Corruption Offenses"]. *Lyst Ministerstva yustytzii Ukrainy № 967-0-2-09-22*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v967-323-09#Text> [in Ukrainian].
8. Pro zapobihannia koruptsii. (2014, October 14). [On prevention of corruption]. *Zakon Ukrainy № 1700-VII. Vidomosti Verkhovnoi Rady*. № 49. 2056. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 21.05.2023

УДК 342.95:331.45

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-259-264

Личенко Ірина Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
e-mail: lychenko7@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4838-3579>

Брода Аліна Юріївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
e-mail: gudyma.alina24@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2843-3353>

КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ УМОВ ОХОРОНИ ПРАЦІ В СФЕРІ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ

У даній статті розглянуто поняття та види контролю за дотриманням умов охорони праці в сфері дитячого харчування.

Визначено, що контроль за дотриманням умов охорони праці в сфері дитячого харчування є видовим елементом контролю в сфері харчування та контролю за дотриманням роботодавцем умов охорони праці.

Державний контроль являє собою управлінську діяльність органів державної влади різних рівнів, які мають повноваження здійснювати контрольно-наглядові функції на підприємствах сфери виробництва та обігу дитячого харчування. До таких суб'єктів на рівні центральних органів виконавчої влади належать: Міністерство охорони здоров'я України та Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Контроль за дотриманням умов охорони праці в сфері дитячого харчування здійснюють також органи місцевого самоврядування в межах виконання власних та делегованих повноважень.

Громадський контроль за дотриманням умов охорони праці в сфері дитячого харчування здійснюють профспілкові організації. Завданнями яких є: взаємодія з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, роботодавцями та їх об'єднаннями з питань трудового, соціально-економічного захисту членів профспілки; формування на всіх рівнях (національному, регіональному, підприємствах) ефективної системи соціального партнерства; надання